

23 December 2022

Geacht College van B&W en gemeenteraad van Bodegraven-Reeuwijk,

Hierbij een ongevraagd advies van de Adviesraad Sociaal Domein (ASD) over het onderzoeksrapport van de Groene Hart Rekenkamer naar de effectiviteit van Ferm Werk betreffende de cliënten uit de gemeente Bodegraven-Reeuwijk.

Het advies is vastgesteld in onze ASD-vergadering van 19 december, en voorbereid door een werkgroep bestaande uit drie personen. Twee van hen hebben tevens zitting in de Cliëntenraad van Ferm Werk, waarvan één persoon ook vm. PUREE-lid is.

Bij de totstandkoming van dit advies is contact geweest met de directies van Ferm Werk en SAM.

Dat biedt ons de mogelijkheid u te wijzen op een in deze relevant cliënt-ervaringsonderzoek onder cliënten van Ferm Werk, door KWIZ. *Zie bijlage.*

Wij vertrouwen er op dat ons advies en de betreffende bijlage wordt meegenomen bij uw bespreking van dit rapport en de gemeentelijke besluitvorming over het optimaliseren van de dienstverlening van Ferm Werk en de samenwerking met het lokale maatschappelijke middenveld t.b.v. onze bewoners met afstand tot de arbeidsmarkt.

In afwachting van uw reactie.

Met vriendelijke groet,
Namens de ASD,

Marlou Min, voorzitter.

Bijlage:

Cliëntervaringsonderzoek, nulmeting 2020, onder 2168 cliënten van Ferm Werk, waarvan een kwart uit Bodegraven-Reeuwijk, door KWIZ, d.d. april 2021.

ASD advies over het rekenkameronderzoek Participatiebeleid

Op 1 september 2022 heeft de Groene Hart Rekenkamer (GHR) het rapport “Onderzoek Participatiebeleid” aan de gemeenteraad van Bodegraven-Reeuwijk aangeboden. De rekenkamer heeft voor dit onderzoek het bureau Berenschot onderzoek laten doen met als vraag:

“Wat is de effectiviteit van de gemeenten Bodegraven-Reeuwijk, Gouda, Waddinxveen en Zuidplas van de wettelijke taak om haar inwoners naar vermogen toe te leiden naar werk en hoe beleven bijstandsgerechtigden dit beleid?”

De GHR heeft bij deze hoofdvraag een aantal deelvragen geformuleerd, verdeeld over de onderwerpen Beleid, Uitvoering, Klanttevredenheid en Benchmark. Omdat de behandelde thematiek de Adviesraad Sociaal Domein Bodegraven-Reeuwijk (ASD) zeer nauw aan het hart ligt, maken wij van de gelegenheid gebruik enkele opmerkingen te maken over het rapport en de mogelijke vervolgstappen.

Daarbij spreken wij onze waardering uit voor het feit dat de Groene Hart Rekenkamer deze thematiek aan een nadere beschouwing heeft willen onderwerpen. Het stemt tot tevredenheid dat de relatie tussen Ferm Werk en de gemeente aanmerkelijk verbeterd is en dat Ferm Werk (p. 21):

“...ondanks een forse reductie van de uitvoeringsmiddelen, erin slaagt om een redelijk groot deel van de gestelde doelen te behalen.”

Het Onderzoeksrapport bestrijkt een breed terrein van werkzaamheden die alle onder de participatiewet te vatten zijn. Deels betreft het uitvoeringszaken, de inzet van instrumenten of de wijze waarop werkgevers bij de dienstverlening betrokken worden.

Overigens valt op dat bij de bespreking van de dienstverlening van Ferm Werk, de Rekenkamer geen aandacht geeft aan het feit dat Ferm Werk een Gemeenschappelijke Regeling (GR) is van, naast Bodegraven-Reeuwijk, nog 3 gemeenten (Woerden, Montfoort en Ouderwater). Het zal voor Fermwerk problematisch zijn specifieke maatregelen door te voeren die slechts op Bodegraven-Reeuwijk betrekking hebben.

De ASD wil zich voor het moment evenwel richten op het bewonersbelang / cliëntperspectief. Er zijn 3 punten waarop de ASD met dit advies nader wil ingaan:

- 1) de wijze waarop informatie, o.a. bij cliënten is verzameld en bevindingen zijn gepresenteerd;
- 2) de voorgestelde aanpak van de zogenoemde groepen C en D;
- 3) enkele suggesties voor een integrale aanpak.

Ad 1) de wijze waarop informatie, o.a. bij cliënten is verzameld en bevindingen zijn gepresenteerd

Clientperspectief

Consultatie van slechts 5 cliënten is – ondanks de disclaimer dat het gaat om “illustraties” en niet om generaliseerbare data – onder de maat. Het feit dat noch de cliëntenraad van Ferm Werk, noch een lokale adviesraad als Puree, hierbij werd ingeschakeld wekt verbazing. Datzelfde geldt voor de opmerking dat er geen recent cliëntwaarderingsonderzoek zou zijn. In februari 2021 heeft KWIZ een cliëntervaringsonderzoek gedaan onder 2168 cliënten van Ferm Werk. Dit rapport is in april 2021 gepubliceerd. Zie bijlage.

De Groene Hart Rekenkamer had, wat de ASD betreft, contact moeten opnemen met de cliëntenraad van Fermwerk of andere cliëntvertegenwoordigingen om zich te laten informeren over de waardering van de diensten van Ferm Werk en een representatieve respondentkeuze.

Presentatie

Een voor de ASD belangrijk onderdeel van het rapport is de wijze waarop de cliënten uit de categorieën C en D worden ondersteund, c.q. in de toekomst zullen worden ondersteund. Op dit punt gaan wij bij 2) verder in, maar hier merken wij op dat de context ontbreekt bij de presentatie van de mogelijke rol voor het lokale maatschappelijk middenveld. Zonder nadere uitleg lijkt het een “nieuw idee”, maar daarvan is geen sprake. De gemeente Woerden (zoals u weet ook een ‘Ferm Werk gemeente’) hanteert deze aanpak binnen het project ‘Fermwijzer Light’. <https://gemeenteraad.woerden.nl/stukken/Stukken-van-college-aan-raad/D210223960-Raadsinformatiebrief-Stand-van-zaken-Ferm-Wijzer-Light.pdf>

En ook in Bodegraven-Reeuwijk werd hierover nagedacht: in juni 2021 schreef de beleidsmedewerker van de gemeente Bodegraven-Reeuwijk, in antwoord op een vraag van Puree, dat ook Bodegraven-Reeuwijk

“... de beweging aan het maken (is) om de mensen die vallen in de categorie C/D niet meer te laten begeleiden door Ferm Werk. De gemeente is daar niet uniek in, dat gebeurt inderdaad ook al bij de gemeente Woerden, Montfoort en Oudewater...”

De Groene Hart Rekenkamer had wat de ASD betreft dit punt zeker moeten noemen. De directies van SAM en Ferm Werk, maar ook de ASD of haar voorloper Puree hadden ongetwijfeld informatie kunnen verstrekken.

Overig

Op bladzijde 4 van de aanbiedingsbrief bij het Onderzoeksrapport wordt gesteld

“...in relatie tot het sociaal ontwikkelbedrijf dat cliënten die daarvoor in aanmerking komen sneller kunnen worden doorgeleid naar een traject bij Promen”

De ASD is niet op de hoogte van een dergelijk project voor cliënten uit Bodegraven-Reeuwijk en zou daarover graag informatie ontvangen. Of wordt hier voor Bodegraven -Reeuwijk wellicht Ferm Werk bedoeld?

Ad 2) de voorgestelde aanpak van de zogenoemde groepen C en D

In de uitvoering van het beleid maakt Ferm Werk een onderscheid tussen doelgroepen. De afstand tot de arbeidsmarkt en het perspectief op (betaald) werk zijn hier bepalend voor een indeling in “cliëntgroepen”: A1, A2, B1, B2, C en D.

Voor cliënten uit de groepen A en B geldt dat zij, al dan niet met ondersteuning, begeleiding of coaching, direct of op termijn aan het werk kunnen.

Dat geldt niet voor cliëntgroep C. Deze cliënten hebben op het moment van diagnose geen uitzicht op werk, maar kunnen vrijwillig participeren in de samenleving. Voor deze cliëntgroep worden activeringsinstrumenten ingezet, waardoor op termijn een perspectief op werk zou kunnen ontstaan. Voor de cliënten uit groep D ontbreekt ook dit perspectief. Cliënten uit deze groep kunnen een ontheffing van de arbeidsplicht krijgen.

De ASD maakt zich zorgen over de C/D cliënten van Ferm Werk, waarmee al jaren lang geen contact is. Hun afstand tot de arbeidsmarkt wordt alleen maar groter en hun participatie in de samenleving minder. Wat de ondersteuning van de groepen C en D betreft zoekt Ferm Werk de samenwerking met onder andere SAM, Vluchtelingenwerk en de sociaal teams van de gemeenten, waaronder het Sociaal Team van Bodegraven-Reeuwijk. Aangegeven wordt :

“...Ook kan een sociaal team een rol spelen bij het vinden van vrijwilligerswerk voor cliënten met een grote afstand tot de arbeidsmarkt. Bodegraven-Reeuwijk heeft een actief maatschappelijk middenveld. Er zijn dus in potentie genoeg plekken om vrijwillig deel te nemen aan de samenleving..”

In de praktijk blijkt deze aanpak evenwel niet eenvoudig. Op bladzijde 22 van het Onderzoeksrapport staat:

“... Het sociaal team heeft het echter druk met veel aanvragen, bijvoorbeeld op het terrein van de Wmo, waardoor Ferm Werk ervaart dat er niet altijd de capaciteit is om Participatiewetcliënten naar vrijwilligerswerk te bemiddelen, ook al zijn er in Bodegraven-Reeuwijk voldoende kansen voor inwoners om vrijwillig te participeren. Ferm Werk ervaart ook onduidelijkheid over de regie...”

Een belangrijke belemmering voor het oplossen van problemen is het gebrek aan capaciteit c.q. uitvoeringsmiddelen, zowel bij het Sociaal Team als bij Ferm Werk. Wanneer breder gekeken wordt zal een dergelijke opmerking ongetwijfeld ook over SAM en andere zorg- en dienstverleners gemaakt kunnen worden.

In het rapport wordt ook gepleit voor het gericht inzetten van intensieve ondersteuning (“*verstandig om te gaan met de beperkte middelen die beschikbaar zijn gesteld*”). De ASD ondersteunt deze aanpak van harte. Het gemeentebestuur zou hier, samen met Ferm Werk, het Sociaal Team en het maatschappelijk middenveld zoals SAM, zo snel mogelijk een plan van aanpak voor moeten uitwerken en implementeren. Met als aandachtspunten:

- Wie doet de matching tussen vraag en aanbod;
- Wie doet de 1 op 1 begeleiding van de client/vrijwilliger;
- Wie doet de begeleiding van de vrijwilligersorganisatie;
- Hoe wordt de eventuele taalondersteuning georganiseerd.

Om goed zicht te kunnen houden op de ontwikkelingen van de individuele client zou de regie (het casusmanagement) bij Ferm Werk moeten liggen.

Uit een mailwisseling tussen Puree en de gemeente Bodegraven-Reeuwijk maakt de ASD op dat er hierin al eerste stappen zijn gezet. De ASD wordt graag op de hoogte gehouden van de ontwikkelingen en is graag bereid een bijdrage te leveren.

Ad 3) enkele suggesties voor een integrale aanpak

Eén van de belangrijkste aanbevelingen uit het Onderzoeksrapport is volgens de ASD vervat in de eerste aanbeveling:

Als de gemeente bij de beter presterende gemeenten wil blijven behoren, dan is het nodig om te investeren in intensievere dienstverlening voor mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt. Maak de investering effectief door een haalbaar aantal cliënten frequenter en intensiever te ondersteunen.

De hier bedoelde “intensievere dienstverlening” overstijgt het terrein van de participatiewet: het gaat om de samenhang tussen de ondersteuning bij het verkrijgen van (betaald) werk, participeren door middel van vrijwilligerswerk, ondersteuning vanuit wettelijke kaders als de WMO, ook om de aanpak van bijvoorbeeld schulden of persoonlijke problematiek. Een integrale aanpak is nodig, .

(Toe-)zicht op de uitvoering van de participatiewet en het functioneren van Ferm Werk is van groot belang, maar het gemeentebestuur maakt pas echt het verschil met optimale dienstverlening aan alle cliënten, dus ook zij met een grote afstand tot de arbeidsmarkt. De problemen binnen het sociaal domein zijn zo zeer verweven dat alleen een integrale aanpak, waarin alle problemen geadresseerd worden, de gewenste resultaten zal geven. We moeten ons dus niet beperken tot één beleidsveld of wettelijk kader.

In rekenkameronderzoek worden aanzetten gegeven. Er wordt aangegeven hoe belangrijk een sterke positie van het Sociaal Team en nauwe samenwerking met het lokale maatschappelijk middenveld is. Wij vertrouwen er op dat het gemeentebestuur snel met een integrale visie en aanpak voor het gehele sociaal domein komt, waarin de positie van de cliënt het uitgangspunt zal zijn.

Samenvattend

De ASD heeft waardering voor het initiatief van de rekenkamer en waardeert de gepresenteerde informatie, maar heeft op punten, met name waar het gaat om het cliëntperspectief, opmerkingen: van de mogelijkheid om de mening van cliënten te peilen door middel van interviews is onvoldoende gebruik gemaakt en informatie uit het cliënttevredenheidsonderzoek van 2021 is niet gebruikt. Achtergrond informatie over beleidsmatige ontwikkelingen inzake de ondersteuning van de cliëntgroepen C en D, ontbreekt.

Tegen deze achtergrond adviseert de ASD:

- Bij de behandeling van het onderzoeksrapport in de gemeenteraad dit aan te vullen met de bevindingen en ervaringen van cliënten met de dienstverlening van Ferm Werk (zie bijlage). In de toekomst zal permanent cliënttevredenheidsonderzoek nodig blijven.
- De ondersteuning van met name cliënten uit de categorie C vorm te geven, gebruik makend van de mogelijkheden die het lokale maatschappelijk middenveld biedt. De versterking van de samenwerking tussen SAM, het Sociaal Team en Ferm Werk is hiervoor één van de noodzakelijke randvoorwaarden.
- Voor een dergelijke dienstverlening aan met name de cliënten uit de categorieën C en D een lokaal integraal plan van aanpak te ontwikkelen.
- De bevindingen uit het rekenkameronderzoek onderwerp van gesprek te maken in het bestuurlijk overleg met de overige 3 gemeenten binnen de GR Ferm Werk.
- Te investeren in intensievere dienstverlening voor mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt.